

MICHAŁ MORDAŃ

Uniwersytet w Białymstoku

NAZWISKA PODLASKIAN Z SUFIKSAMI *-ICZ*, *-OWICZ*, *-EWICZ* MOTYWOWANE IMIONAMI W FORMIE PODSTAWOWEJ

Celem niniejszego opracowania jest omówienie współczesnych nazwisk mieszkańców trzech miast podlaskich (Bielska Podlaskiego, Hajnówki i Siemiatycz) utworzonych od imion w formie podstawowej za pomocą przyrostków *-icz*, *-owicz*, *-ewicz*. Materiał źródłowy pochodzi z *Białostockiej książki telefonicznej* na 2006 rok – wydania obejmującego największą liczbę nazwisk abonentów.

Nazwiska derywowane tymi sufiksami utożsamiane są z syntetycznymi formami patronimicznymi, pochodzącymi od imienia ojca, jego przydomka, przezwiska lub zawodu. Ten typ nazewnictwa po raz pierwszy został poświadczony w XII wieku¹. Początkowo struktury patronimiczne odznaczały się funkcją tak referencjalną (wskazywały określonego człowieka), jak i predykatywną (dawały o tym człowieku konkretną informację, tj. stwierdzały, czym jest synem). Z czasem ograniczyły się one jedynie do funkcji identyfikacyjnej, stając się nazwami własnymi². Tworzenie

¹ Z. Kaleta, *Nazwisko w kulturze polskiej*, Warszawa 1998, s. 27.

² Ibidem, s. 40; E. Rudnicka-Fira, *Antroponimia Krakowa od XVI do XVIII wieku. Proces kształtowania się nazwiska*, Katowice 2004, s. 138; por. też E. Bogdanowicz, *Proces kształtowania się nazewnictwa osobowego południowej Białostoczczyzny*, [w:]

formacji tego typu odbywało się przez dodawanie do podstawy imienia (przezwiseka, przydomka, zajęcia) ojca określonych wykładników o charakterze patronimicznym. Do najbardziej produktywnych w polskiej antroponimii należały morfemy *-ic(z)/-yc(z)*, *-owic(z)*, *-ewic(z)*. Rzadziej korzystano z innych formantów, często wielofunkcyjnych, np. *-ik/- (cz)yk*, *-ek*, *-ka*, *-ko*, wyspecjalizowanych również w kreacji form hipokorystyczno-deminutywnych imion³.

Sufiksy *-icz*, *-owicz*, *-ewicz* utrwaliły się jako wschodniosłowiańskie warianty prasłowiańskiego formantu **-itjo*, najczęściej poszerzonego o element dzierżawczy *-ov-*, *-ev-*. Osoby identyfikowane za pomocą antroponimów z tymi przyrostkami wyróżniały się w Wielkim Księstwie Moskiewskim wysokim statusem społecznym. O randze tego sufiksu świadczy fakt administracyjnego ograniczania używania nazw osobowych z „wiczem” wśród niższych warstw społecznych.

Podobnej reglamentacji nie było w Wielkim Księstwie Litewskim, gdzie formami na *-icz*, *-owicz*, *-ewicz* pieczętowali się bojarzy, mieszczaństwo, a nawet chłopci⁴. Na Podlasiu dominacja tego modelu nazewniczego przypada na XVI wiek⁵, zaś od wieku XVII odgrywa on coraz większą rolę także w antroponimii polskiej, gdzie zaczyna się upowszechniać wśród mieszkańców miast⁶. Formacji patronimicznych na *-icz*, *-owicz*, *-ewicz*

Studia Slawistyczne 2. Nazwy własne na pograniczach kulturowych, red. Z. Abramowicz, L. Dacewicz, Białystok 2000, s. 23.

³ E. Rudnicka-Fira, *Antroponimia Krakowa...*, op. cit., s. 138; zob. też J. Bubak, *Proces kształtowania się polskiego nazwiska mieszczańskiego i chłopskiego*, Kraków 1986, s. 73–74.

⁴ P. Złotkowski, *Nazwy osobowe szlachty podlaskiej z formantem -icz, -owicz, -ewicz w XV–XVII wieku*, [w:] *Studia Slawistyczne 1. Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowych*, red. Z. Abramowicz, L. Dacewicz, Białystok 1999, s. 343; por. też L. Citko, *Nazwiska patronimiczne w tradycji nazewniczej Wielkiego Księstwa Litewskiego*, [w:] *Gwary i onomastyka pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego i słowiańsko-bałtyckiego*, red. L. Citko, B. Siegień, Białystok 2006, s. 73–75.

⁵ E. Bogdanowicz, *Proces kształtowania się...*, op. cit., s. 23; L. Citko, *Nazwiska patronimiczne...*, op. cit., s. 79.

⁶ P. Złotkowski, *Nazwy osobowe...*, op. cit., s. 343, 347.

używanych do identyfikacji osób w Wielkim Księstwie Litewskim nie należy utożsamiać z jednakowo brzmiącymi patronimikami (otczestwami), typowymi dla Rusi Moskiewskiej. Na ziemiach wielkoruskich otczestwa nigdy bowiem nie przekształciły się w nazwiska⁷. Współczesne rosyjskie imię odojcowskie ma inne funkcje społeczne niż rozpatrywane w tym miejscu formy patronimiczne spetryfikowane w nazwiskach, o czym pisze Halina Milejewska⁸.

W polskim społeczeństwie klasowym antroponimy z sufiksami -owicz, -ewicz były przez długi czas definiowane jako mieszczańskie (choć na ziemiach kresowych spotykane stosunkowo często w warstwie szlacheckiej) i pod względem prestiżu zajmowały drugie miejsce po nazwiskach tzw. modelowych na -ski⁹. Ich mieszczański charakter, jeśli wziąć pod uwagę nowsze opracowania, został zakwestionowany m.in. przez Małgorzatę Magdę-Czekaj¹⁰. Powołując się na badania onomastów analizujących systemy nazewnicze poszczególnych miast Polski w XVI–XVIII wieku (m.in. Krakowa, Kielc, Warszawy, Bydgoszczy, Kalisza, Łodzi, Bytomia, Gdańska, Białegostoku, Przemyśla), autorka wykazuje, że w miastach okresu średniopolskiego formacje na -owicz, -ewicz nie były typem dominującym, przeważały natomiast struktury derywowane przyrostkiem -ski. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać m.in. w migracji przedstawicieli warstwy szlacheckiej do ośrodków miejskich, przechodzeniem bogatego mieszczaństwa do stanu szlacheckiego lub w „uszlachetnianiu” nazwisk formantem -ski, który uważano za lepszy¹¹. Podobne stanowisko

⁷ L. Citko, *Nazewnictwo osobowe północnego Podlasia w XVI w.*, Białystok 2001, s. 61–62.

⁸ H. Milejewska, *Patronimica wschodniosłowiańskie w XI–XV w.*, „Biuletyn PTJ” 1967, z. 25, s. 191.

⁹ J.S. Bystroń, *Nazwiska polskie*, Warszawa [Lwów] 1993 [1936], s. 32.

¹⁰ M. Magda-Czekaj, *Nazwiska na -owic(z) z wybranych miast Polski od XVI do XVIII wieku*, [w:] *Miasto w perspektywie onomastyki i historii*, red. I. Sarnowska-Gieffing, M. Graf, Poznań 2010, s. 187–196.

¹¹ *Ibidem*, s. 190–195.

prezentuje Ewa Wolnicz-Pawłowska¹² konkludując, że w świetle dotychczasowych badań trudno definiować nazwiska derywowane sufiksami *-owicz*, *-ewicz* jako mieszczańskie. Ten stereotyp nazewniczy uformował się prawdopodobnie w XVII–XVIII wieku i był inspirowany antroponimią mieszkańców Warszawy, a ta z kolei kształtowała się pod wpływem kresowych nazwisk szlacheckich z „wiczem”¹³.

Należy zatem stwierdzić, że patronimika (późniejsze nazwiska) tworzone z użyciem przyrostków *-icz*, *-owicz*, *-ewicz* były typowe dla antroponimii ruskiej¹⁴, w tym również dla antroponimii pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego¹⁵. Sufiksy te były najbardziej produktywnymi morfemami komponującymi w XVI wieku formacje patronimiczne na obszarze zarówno Białostoczczyzny południowej¹⁶, jak i na ziemiach północnego Podlasia¹⁷. Wschodnią proveniencję przypisuje się im również z uwagi na cechy fonetyczne, ponieważ na gruncie polskim miały one

¹² E. Wolnicz-Pawłowska, *Czy istnieje polskie nazwisko mieszczańskie?*, [w:] *Miasto w perspektywie onomastyki i historii*, red. I. Sarnowska-Gieffing, M. Graf, Poznań 2010, s. 269–278.

¹³ Ibidem, s. 277.

¹⁴ B. Tichoniuk (*Antroponimia południowej Białostoczczyzny w XVI wieku*, Opole 1988, s. 87) stwierdza, że są to patronimy typowe dla języka starobiałoruskiego przyjęte przez kancelarię Wielkiego Księstwa Litewskiego.

¹⁵ J.S. Bystroń, *Nazwiska polskie*, op. cit., s. 33; L. Dacewicz, *Proces kształtowania się nazwiska szlacheckiego w kontekście pogranicza etniczno-kulturowego (na przykładzie woj. podlaskiego w XVI w.)*, [w:] *Studia Slawistyczne 5. Pogranicza: Kontakty kulturowe, literackie, językowe*, red. L. Dacewicz, Białystok 2004, s. 156; eadem, *Osiemnastowieczne nazewnictwo osobowe Białegostoku i Grodna w kontekście struktury etnicznej*, [w:] *Studia Slawistyczne 7. Pogranicza: kontakty kulturowe, literackie, językowe*, red. L. Dacewicz, B.E. Dworakowska, Białystok 2008, s. 196; P. Złotkowski, *Nazwy osobowe...*, op. cit., s. 343.

¹⁶ B. Tichoniuk, *Antroponimia południowej...*, op. cit., s. 84.

¹⁷ L. Citko, *Nazewnictwo osobowe...*, op. cit., s. 78–79; eadem, *Nazwiska patronimiczne...*, op. cit., s. 76–77. Mimo że w XVI wieku omawiane formuły identyfikacyjne należały na tym terenie do nadzwyczaj popularnych, miały jeszcze charakter jednopokoleniowy (L. Dacewicz, *Antroponimia Żydów Podlasia w XVI–XVIII wieku*, Białystok 2008, s. 70). Wymogów nazwiska dzisiejszego nie spełniały nawet pod

postać nazw zakończonych formantami *-ic*, *-owic*, *-ewic*¹⁸. Występowanie omawianych przyrostków na interesującym nas obszarze zarówno w wersji polskiej, jak i wschodniosłowiańskiej doprowadziło m.in. do pojawienia się antroponimów wykazujących cechy hybrydalne¹⁹. Polegały one na dodaniu do podstawy odimiennej we wschodniosłowiańskiej odmianie językowej sufiksu z polską transpozycją fonetyczną (*Haponowic*, *Scieckewic*) i odwrotnie – do tematów w wersji polskiej przyłączano formant według wzorca ruskiego (*Bartłomiejowicz*, *Wojtkewicz*)²⁰.

Współczesne nazwiska mieszkańców Bielska Podlaskiego, Hajnówki i Siemiatycz zakończone na *-icz*, *-owicz*, *-ewicz* reprezentowane są przykładami, posiadającymi w podstawach motywacyjnych imiona w postaci podstawowej oficjalnej i potocznej. Do imion podstawowych włączono także formy z uciętym wygłosowym komponentem *-ij*, typowym dla kanonicznych form cerkiewnych.

koniec wieku XVII, ponieważ były pozbawione takich cech konstytutywnych, jak stałość i dziedziczność (E. Bogdanowicz, *Proces kształtowania się...*, op. cit., s. 24).

¹⁸ B. Tichoniuk, *Antroponimia południowej...*, op. cit., s. 84; zob. L. Citko, *Nazwiska patronimiczne...*, op. cit., s. 73). Inną sprawą jest, że od XVI wieku sufiks ten, chociaż w postaci *-icz*, *-owicz*, *-ewicz*, jako tzw. element zadomowiony, staje się atrybutem także antroponimii polskiej (F. Czyżewski, S. Gala, *Zagadnienie pogranicza językowego na przykładzie nazwisk włodawskich*, [w:] *Rozprawy Sławistyczne 7. Systemy onomastyczne w słowiańskich gwarach mieszanych i przejściowych*, red. S. Warchoł, Lublin 1993, s. 131).

¹⁹ Z. Abramowicz, *Stosunki etnolingwistyczne i kulturowe a system antroponimiczny na Podlasiu*, [w:] *Pogranicza języków. Pogranicza kultur*, red. A. Engelking, R. Huszcza, Warszawa 2003, s. 183; eadem, *Nazwy osobowe Białostoczczyzny XV–XVII w. jako odbicie kontaktów językowych i kulturowych w Wielkim Księstwie Litewskim*, „*Studia Russica*” 2000, t. 18, s. 12.

²⁰ Takie postaci zanotowała L. Citko w szesnastowiecznej antroponimii Podlasia, zwracając jednocześnie uwagę na oboczne użycie morfemów patronimicznych *-ic/-icz*, *-owic/-owicz*, *-ewic/-ewicz* w nazwach osobowych z tożsamymi podstawami słowotwórczymi, np. *Trochimowic/Trochimowicz* (zob. L. Citko, *Nazewnictwo osobowe...*, op. cit., s. 64; eadem, *Nazwiska patronimiczne...*, op. cit., s. 78). Podobne wnioski prezentuje również B. Tichoniuk (*Antroponimia południowej...*, op. cit., s. 84), por. *Konczyc/Konczycz*, *Oxiutic/Axiutycz* i inne.

1. Nazwiska utworzone od imion podstawowych oficjalnych

- Abramowicz* (H, S)²¹ < im. *Abram* Mali 175, SHNOB I 15;
Adamowicz (H, S) < im. pol., cerk. *Adam* Mali 177, SIP 58;
Aleksandrowicz (B, S) < im. *Aleksander*, cerk. *Aleksandr* Mali 179, Kal 133;
Ambrożewicz (B) < im. *Ambroży* Mali 181;
Aronowicz (B, H) < im. *Aron* Mali 188;
Baranicz (H, S) < im. tat. *Baran* DacAT 107, 110; por. też ap. *baran* ‘zool. *Ovis aries* – zwierzę racicowe pochworogie; przen. głupi, tępy człowiek’ SW I 96; ap. brus. *baran* ‘ts.’ TSBM I 341;
Bogdanowicz (B, H) < im. słow. *Bogdan* MałS 65;
Danielewicz (B) < im. *Daniel* Mali 206;
Dawidowicz (S) < im. pol., cerk. *Dawid* Mali 207, SIP 67;
Emilianowicz (H) < im. *Emilian* TichI 84;
Fiłonowicz (H) < im. cerk. *Fiłon* SIP 94;
Firsowicz (B) < im. cerk. *Firs* Kal 181;
Franciszkiwicz (H) < im. *Franciszek* Mali 218;
Gierasimowicz (B, S) < im. cerk. *Gierasim* Kal 142;
Giermanowicz (H) < im. cerk. *Gierman* SIP 66;
Hermanowicz (H) < im. *Herman* TichI 95;
Jakubowicz (B, H) < im. *Jakub* Mali 239;
Janowicz (B, H) < im. *Jan* Mali 243;
Józefowicz (B, H, S) < im. *Józef* TichI 101;
Karłowicz (S) < im. *Karł* (germ. *Carolus*) TiSł 201, por. JanSł 151–152;
Karpowicz (S) < im. cerk. *Karp*²² SIP 76;
Kasperowicz (B, H, S) < im. *Kasper* Mali 258;

²¹ Skróć literowy w nawiasie oznacza miejsce występowania nazwiska w analizowanym źródle: B – Bielsk Podlaski, H – Hajnówka, S – Siemiatycze.

²² Na badanym terenie pochodzenie odapelatywne tego nazwiska (od ap. *karp* ‘zool. *Cyprinus carpio* – gat. ryby’ SW II 277; ros. ap. *karp* ‘ts.’ BTS 419) jest raczej mało prawdopodobne; por. M. Sajewicz, *Nazwiska patronimiczne z formantem -uk w powiecie hajnowskim na Białostoczczyźnie na tle ogólnopolskim*, Lublin 2013, s. 68.

Kochanowicz (S) < im. słow. *Kochan* TichI 105²³;
Kondratowicz (B) < im. cerk. *Kondrat* Kal 157;
Kononowicz (B) < im. cerk. *Konon* Kal 157;
Leonowicz (B, H) < im. *Leon* Mali 270;
Łukaszewicz (B, H) < im. *Łukasz* Mali 273;
Maksimowicz (B) < im. cerk. *Maksim* Kal 161;
Marcinowicz (B) < im. *Marcin* Mali 279;
Markiewicz (B, H, S) < im. *Marek*, cerk. *Mark* Mali 280, BirBA 114²⁴;
Markowicz (S) < im. cerk. *Mark*, pol. *Marek* Mali 280²⁵;
Michalewicz (B) < im. *Michał* Mali 284;
Naumowicz (B) < im. cerk. *Naum* Kal 165;
Nigierewicz (B) < im. *Nigier* UscSł 151;
Nikonowicz (B, H) < im. cerk. *Nikon* Kal 166;
Pawłowicz (H) < im. *Paweł* Mali 303;
Piotrowicz (H) < im. *Piotr* Mali 306;
Romanowicz (B) < im. *Roman* Mali 318;
Samsonowicz (B) < im. *Samson* Mali 320;
Sylwestrowicz (B) < im. *Sylwester* Mali 324;
Szymonowicz (B, S) < im. *Szymon* Mali 326;
Trojanowicz (S) < im. *Trojan* SHNOB II 149, TichI 139;
Wacławowicz (S) < im. słow. *Wacław*²⁶ SHNOB II 159.

W tej grupie, liczącej 43 nazwiska, wyraźnie dominują antroponimy na -owicz (*Abramowicz*, *Emilianowicz*, *Giermanowicz*, *Karpowicz*, *Kochanowicz*, *Kononowicz*, *Pawłowicz*, *Piotrowicz* i in.; razem 36 nazw), form na -ewicz jest zdecydowanie mniej (7 nazw: *Ambrożewicz*, *Danielewicz*, *Franciszkiwicz*, *Łukaszewicz*, *Markiewicz*, *Michalewicz*, *Nigierewicz*). Odnotowano też jedno nazwisko z formantem -icz (*Baranicz*).

²³ Zob. Z. Abramowicz, *Słownik etymologiczny nazwisk Żydów białostockich*, Białystok 2003, s. 178.

²⁴ Por. też formę *Marko* Mali 280, TichI 114.

²⁵ Zob. poprzedni przypis.

²⁶ Inne odpowiedniki: *Wiaczesław*, *Więc(e)staw* BubK 307.

W podstawach motywacyjnych pojawiły się imiona przeważnie pochodzenia chrześcijańskiego w odmiankach występujących w kalendarzu łacińskim i cerkiewnosłowiańskim. Do nazwisk od imion tradycyjnie cerkiewnych należy zakwalifikować antroponimy *Fiłonowicz, Firsowicz, Gierasimowicz, Giermanowicz, Kondratowicz, Kononowicz, Maksimowicz, Naumowicz, Nikonowicz*. Więcej nazwisk motywowano imionami w wersji polskiej (*Ambrożewicz, Danielewicz, Franciszkiewicz, Hermanowicz, Jakubowicz, Józefowicz, Trojanowicz, Waclawowicz* itd.) lub imionami, które ze względu na zbieżność strukturalno-fonetyczną należy zakwalifikować jako wspólne dla tradycji polskiej i wschodniosłowiańskiej (*Adamowicz, Aleksandrowicz, Dawidowicz, Michalewicz, Pawłowicz, Romanowicz* i in.).

Warto zwrócić uwagę na im. *Nigier* (nazw. *Nigierewicz*) notowane m.in. przez Annę Uscinowicz w słowniku imion występujących na Białorusi jako *stare, rzadkie* z jednoczesnym objaśnieniem: łac. *niger* ‘czarny’. Nie uwzględnia go *Spis imion prawosławnych*²⁷. Na podstawie kalendarzy prawosławnych (wydawnictwa Warszawskiej Metropolii oraz Patriarchatu Moskiewskiego) można stwierdzić, że *Nigier* jest drugim określeniem apostoła z liczby siedemdziesięciu Symeona²⁸. W odróżnieniu od dwumiennych określeń np. Szymona Piotra, Judy Tadeusza, gdzie obie nazwy własne są imionami *sensu stricte*, trudno jednoznacznie rozstrzygnąć, czy (lub którym) dodatkowym określeniom nadać status względnie równy imionom występującym na pierwszej pozycji w nominacji dwuskładnikowej. Jak się wydaje, próbę rozstrzygnięcia tej kwestii można podjąć, doszukując się analogii z inną znaną postacią biblijną – św. Marią Magdaleną²⁹. Nazwa *Magdalena*, genetycznie będąca przydomkiem odmiejscowym św. Marii z Magdali na trwałe weszła do zasobu imion chrześcijańskich. Fakt ten pozwala zatem w podobny sposób potraktować omawiane imię *Nigier*.

²⁷ *Spis imion prawosławnych w brzmieniu polskim i staro-cerkiewno-słowiańskim*, Warszawa 2011.

²⁸ *Kalendarz prawosławny 2009*, Warszawa 2009, s. 174; *Православный церковный календарь 1998*, Москва 1998, s. 91.

²⁹ *Kalendarz prawosławny 2009*, op. cit., s. 188; *Православный церковный календарь...*, op. cit., s. 97.

W analizowanym zbiorze znajduje się też nazwisko motywowane dwuczłonowym rodzimym imieniem *Bogdan*. Imię to zostało przyswojone przez Kościoły katolicki i prawosławny, czym można tłumaczyć jego większą popularność na tle innych imion słowiańskich na pograniczu polsko-ruskim³⁰. Henryk Fros i Franciszek Sowa³¹ nie doszukują się ani świętych, ani błogosławionych o imieniu *Bogdan*, wspominają natomiast o kilku wybitnych serbskich i chorwackich biskupach noszących to imię. W *Księdze imion i świętych*³² autorzy zaznaczają, że niektórzy badacze powołujący się na racje semantyczne doszukują się tożsamości znaczeniowej im. *Bogdan* z im. *Adeodat* lub *Teodor*. Z kolei w *Kalendarzu prawosławnym*³³ im. *Bogdan* występuje w nawiasie przy im. cerk. *Fieodot* (pol. *Teodot*) jako jego kalka semantyczna, chociaż przy wspomnieniu świętych w określone dni roku liturgicznego pojawia się wyłącznie w postaci za pożyczonej z greki. Imię *Bogdan* jest również odnotowane w *Spisie imion prawosławnych*³⁴.

Wyłącznie z obrzędkiem katolickim należy łączyć im. łac. *Trojan* (nazw. *Trojanowicz*) oraz im. germ. *Karol* (*Carolus*), które w analizowanym materiale wystąpiło w odmianie funkcjonującej na gruncie wschodniosłowiańskim, por. np. ros. *Karł* (nazw. *Karłowicz*).

W funkcji podstaw motywujących znalazły się też imiona niezwiązane z nurtem chrześcijańskim. Imię słowiańskie *Kochan* (nazw. *Kochanowicz*) pod względem struktury stanowi krótką formę imiesłowu biernego, natomiast im. *Baran* (nazw. *Baranicz*) obecne jest w antroponimii Tatarów na pograniczu polsko-ruskim³⁵.

³⁰ Por. M.В. Бірыла, *Беларуская антрапанімія. Уласныя імёны, імёны-мянушкі, імёны па бацьку, прозвішчы*, Мінск 1966, s. 35.

³¹ H. Fros, F. Sowa, *Twoje imię. Przewodnik onomastyczno-hagiograficzny*, Kraków 1976, s. 104–105.

³² H. Fros, F. Sowa, *Księga imion i świętych*, t. 1, Kraków 1997, s. 471.

³³ *Kalendarz prawosławny 2009*, op. cit., s. 179.

³⁴ *Spis imion prawosławnych...*, op. cit., s. 63.

³⁵ Zob. L. Dacewicz, *Antroponimia Tatarów litewsko-polskich w przekroju historycznym*, Białystok 2012, s. 107, 110. Z oczywistych względów etymologii nazwiska

2. Nazwiska utworzone od imion podstawowych z uciętym cerkiewnym *-ij*

Artemowicz (B) < im. wschł. *Artem* < cerk. *Artiemij* TichI 71, Kal 137;

por. też im. wschł. *Artem* < cerk. *Artiemon* TichI 72, Kal 137;

Artiemowicz (B) < im. wschł. *Artiem* < cerk. *Artiemij* BirBA 32, Kal 137;

Ignatowicz (B, H) < im. wschł. *Ignat* < cerk. *Ignatij* TichI 97, Kal 150;

Makarewicz (B, H, S) < im. wschł. *Makar* < cerk. *Makarij* BirBA 111, Kal 160;

Nazarewicz (B, H, S) < im. wschł. *Nazar* < cerk. *Nazarij* BirBA 125, Kal 164;

Tarasewicz (B) < im. wschł. *Taras* < cerk. *Tarasij* BirBA 159, Kal 176;

Tarasiewicz (H) < im. wschł. *Taras* < cerk. *Tarasij* Mall 329, SHNOB II 141;

Wasilewicz (H) < im. wschł. *Wasil* < cerk. *Wasilij* SHNOB II 162, TichI 75, Ker 106.

W grupie tej wystąpiło 8 nazwisk, w których sufiks *-owicz/-ewicz* łączył się z imionami obrządku prawosławnego w postaciach z uciętym *-ij* typowym dla form cerkiewnych. W literaturze onomastycznej odmianki tego typu zalicza się do form podstawowych³⁶.

3. Nazwiska utworzone od imion podstawowych oficjalnych lub potocznych

Filipowicz (B, H) < im. pol. *Filip*; a. od wschł. *Filip* < cerk. *Filipp* Mall 216, SIP 94;

Prokopowicz (S) < im. pol. *Prokop* Mall 313; a. od wschł. *Prokop* < cerk. *Prokopij* BirBA 138;

Baranicz można doszukiwać się również w nazwie osobowej o charakterze przewiskowym *Baran* (od ap. *baran* o stosunkowo wyrazistej konotacji).

³⁶ Zob. L. Citko, *Nazewnictwo osobowe...*, op. cit., s. 33.

Sawicz (B, H) < im. pol. *Sawa* MalI 321; a. od wschł. *Sawa* < cerk. *Sawwa* SHNOB II 87, TichI 127.

Trzy nazwiska powstały na bazie form imiennych, które w języku polskim posiadają status oficjalnych, natomiast w językach i gwarach wschodniosłowiańskich są nieoficjalnymi (czasami skróconymi) odmiankami imion cerkiewnych. Na gruncie wschodnim, jak pokazują powyższe przykłady, dyferencjacja pomiędzy odmiankami potocznymi i formami wyjściowymi związana jest z geminacją/degeminacją spółgłoskową (por. nazw. *Filipowicz*, *Sawicz*) oraz obecnością/ucięciem końcówki *-ij* charakterystycznej dla wariantów cerkiewnych (por. nazw. *Prokopowicz*).

W podanym zasobie odnotowano nazwisko urobione przez dodanie przyrostka *-icz* (*Sawa* > *Sawicz*) do imienia męskiego o żeńskim paradygmacie.

4. Nazwiska utworzone od imion podstawowych potocznych

Ambrosiewicz (H) < im. *Ambros*, *Ambroś* < cerk. *Amwrosij* BirBA 26, Ker 104;

Antychowicz (B) < im. wschł. *Antych* < cerk. *Antioch* por. BirBA 30;

Antypowicz (H) < im. *Antyp* < cerk. *Antipa* SajH 210, TichI 70;

Artymowicz (B) < im. wschł. *Artym* < cerk. *Artiemij* TichI 71; por. też im. wschł. *Artym* < cerk. *Artiemon* TichI 72, Kal 137;

Bancarewicz (B) < im. *Bancar* < *Baltazar* RymNP I 16;

Bernatowicz (B) < im. spolszcz. *Bernat* < germ. *Bernard* MalI 199, SHNOB I 27;

Burkiewicz (B) < (n.os. *Burke*, *Burko*, *Burch*, *Burg*) < im. hebr. *Baruch* AbrSŻB 81; por. też ap. *burka* ‘oponcza wełniana; szal kobiecej domowej roboty; spódnica z samodziału’ SW I 237; ap. brus., wschł. gw. *burka* ‘rodzaj szerokiego i długiego stroju z sukna domowej roboty z kapturem; rodzaj płaszczka lub narzutki’ TSBM I 422, AGWB I 95; ap. ros. *burka* ‘rodzaj płaszczka z owiec’ Dal I 143;

Charytonowicz (B) < im. cerk. *Charyton* Kal 182;

Chomicz (B) < im. wschł. *Choma* < cerk. *Foma* BirBA 138, Ker 130;

- Chursowicz* (S) < im. wschł. *Churs* < cerk. *Firs* Ker 130, TichI 141³⁷;
Danilewicz (B, S) < im. *Daniło* < cerk. *Danił* Mali 206, Ker 109;
Daniłowicz (H, S) < im. wschł. *Danił*, *Daniła*, *Daniło* < cerk. *Danił*
 TichI 79, Ker 109;
Demianowicz (S) < im. wschł. *Demian* < cerk. *Damian* SHNOB I 73,
 TichI 79, Ker 109;
Denisewicz (S) < im. wschł. *Denis* < cerk. *Dionisij* Mali 209, TichI 80;
Fedosiewicz (H) < im. wschł. *Fiedos*, *Fiedoś* < cerk. *Fieodosij*, por.
 BirBA 166, por. UscHB 74;
Fiedorowicz (B) < im. wschł. *Fiedor* < cerk. *Fieodor* TichI 136;
Gasperowicz (S) < im. *Gasper* < *Kasper* Mali 258;
Germanowicz (H) < im. wschł. *German* < cerk. *Gierman* TichI 92,
 SajH 329;
Grygorowicz (H, S) < im. wschł. *Grygor* < cerk. *Grigorij* TichI 93;
Harasimowicz (B, H) < im. wschł. *Harasim* < cerk. *Gierasim* TichI
 92, Ker 107;
Jakonowicz (B) < im. wschł. *Jakon* < cerk. *Iakow* BirBA 78; por. też
 derywat alternacyjny od cerk. *Iakin*f TichI 95;
Jefimowicz (S) < im. wschł. *Jefim* < cerk. *Jewfimij* SajH 396;
Juchimowicz (B, S) < im. wschł. *Juchim* < cerk. *Jewfimij* TichI 88;
Junowicz (S) < im. wschł. *Jun* < cerk. *Iunij*³⁸, cerk. *Iona*³⁹ SHNOB
 I 140, TichI 101;
Jurewicz (H) < im. *Jur*, *Jura*⁴⁰ < *Jerzy*, wschł. *Gieorgij* Mali 252, TichI
 100, SHNOB I 141;
Kiryłowicz (H) < im. wschł. *Kirył*, *Kiryła*, *Kiryło* < cerk. *Kirił* SHNOB
 I 154, BirBA 98, TichI 79;

³⁷ Por. też n.os. *Chursa* DacAT 111.

³⁸ Zob. *Полный месяцеслов Востока*, т. 2: *Святой Восток. Указатель 4*, http://lib.pravmir.ru/library/readbook/3912#part_60845 [dostęp: 10.05.2018].

³⁹ Przy założeniu: *Jun* < *Iona* dodatkowo nastąpiła zmiana paradygmatu *a* > \emptyset .

⁴⁰ Postać nazwiska *Jurewicz* nie wskazuje jednoznacznie, czy zostało ono utworzone od imienia z zachowanym paradygmatem w stosunku do formy wyjściowej, czy też nastąpiła zmiana paradygmatu. Zob. też nazwisko *Jurak*.

- Krysztopowicz* (B) < im. *Krysztop* < *Krzysztof*, cerk. *Christofor* TichI 108;
Kuprianowicz (B, H) < im. wschśł. *Kuprian* < cerk. *Kiprian* TichI 78;
Kupryjanowicz (B) < im. wschśł. *Kupryjan* < cerk. *Kiprian* TichI 78;
Kurianowicz (B) < im. wschśł. *Kurian* < cerk. *Kirion* TichI 79; por. też
 ap. wschśł. *kurian* ‘kogut, który nie pieje’ AGWB 69;
Kuryłowicz (B) < im. wschśł. *Kuryło* < cerk. *Kiriłł* TichI 79;
Lenartowicz (B) < im. *Lenart* < niem. spolszcz. *Leonard* MalI 269;
Malantowicz (S) < im. wschśł. *Malanty* < cerk. *Mieletij*⁴¹ por. SIP 81;
Martynowicz (B) < im. *Martyn* < pol. *Marcin* lub wschśł. *Martyn* <
 cerk. *Martin* BirBA 115, MalI 279; por. też derywat alternacyjny
 od cerk. *Martinian* TichI 115;
Nesterowicz (B, S) < im. wschśł. *Nester* < cerk. *Niestor* TichI 119;
Niegierewicz (B, H) < im. *Niegier* < *Nigier* por. UscŚł 151;
Niesterowicz (B, S) < im. wschśł. *Niester* < cerk. *Niestor* BirBA 126;
Odziejewicz (H) < im. wschśł. *Odziej* < cerk. *Awdij* por. TichA 14, por.
 TichI 64, por. UscŚł 40;
Ogijewicz (B) < im. wschśł. *Ogij* < cerk. *Aggiej* BirBA 22, LewŚł 35;
Oksentowicz (H) < im. wschśł. *Oksenty* < cerk. *Awksientij* MalI 297–
 298, SajH 374;
Oksientowicz (S) < im. wschśł. *Oksient* < cerk. *Awksientij* por. TichI 73;
Okułowicz (H) < im. wschśł. *Okuła* < cerk. *Akiła* SHNOB I 269, BirBA 23;
Oleksiewicz (B) < im. *Oleksa* < *Aleksander*, *Aleksy* MalI 180–181;
Omelianowicz (B) < im. wschśł. *Omelian* < cerk. *Jemilian* TichI 84;
Ostapowicz (H) < im. wschśł. *Ostap* < cerk. *Jewstafij* SHNOB I 278,
 TichI 87, BirBA 66, Ker 110;
Parafianowicz (B) < im. wschśł. *Parafian* < cerk. *Parfienij* SHNOB II 15;
Parfjanowicz (B) < im. wschśł. *Parfjan* < cerk. *Parfienij* por. BirBA 134;
Sacharewicz (B) < im. wschśł. *Sachar* < cerk. *Zacharija* TichI 143;
Sielewanowicz (H) < im. wschśł. *Sielewan* < cerk. *Siluan* BirBA 148;
Sielewonowicz (B) < im. wschśł. *Sielewon* < cerk. *Siluan* TichI 132;

⁴¹ M. Malec (*Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków 1994, s. 277) notuje formę *Malan*, wprowadzając ją od cerk. *Małachija*.

- Sielwanowicz* (H) < im. wschł. *Sielwan* < cerk. *Siluan* TichI 133;
Suprunowicz (S) < im. wschł. *Suprun* < cerk. *Sofronij* SHNOB II 120,
 TichI 130;
Szymborewicz (H) < im. *Szymbor* < słow. *Sambor* SHNOB II 135;
Tarantowicz (B) < im. wschł. *Taranta* < cerk. *Tierentij* por. TichI 138,
 RymNP II 596; por. też ap. ros. *taranta* ‘gadula’ Dal IV 390; ap.
tarant ‘pies lub koń tarantowaty’ SW VII 22;
Tarazewicz (H) < im. wschł. *Taraz*⁴² < cerk. *Tarasij* por. TichI 135;
Tyborowicz (S) < im. *Tybor* < słow. *Czcibor* por. SHNOB I 59; por. też
 im. *Tybor* < *Tyburcy*, *Tyburcjusz*, cerk. *Tiwurtij* TichI 139, Mall 334
 oraz im. czesk., niem., słowack., węg. *Tibor* JanSł 269;
Ustimowicz (H) < im. wschł. *Ustim* < cerk. *Iustin* TichI 102–103;
Wakułowicz (B) < im. wschł. *Wakuła* < cerk. *Wukoł* BirBA 46, Ker 107;
Walendowicz (S) < im. *Walendy* < *Walenty(n)* SHNOB II 160;
Wawrentowicz (S) < im. *Wawrent*, *Wawrenty* < *Wawrzyniec*, cerk.
Ławrentij, por. TichI 109, por. SHNOB II 164;
Weremiejewicz (S) < im. wschł. *Weremiej* < cerk. *Ijeremija*⁴³ TichI 99,
 SajH 511;
Weremiejowicz (S) < im. wschł. *Weremiej* < cerk. *Ijeremija* TichI 99,
 SajH 511;
Weremijewicz (B, S) < im. wschł. *Weremij* < cerk. *Ijeremija* TichI 99;
Wieremiejewicz (S) < im. wschł. *Wieremiej* < cerk. *Ijeremija* TichI
 99, SajH 618;
Wieremijewicz (S) < im. wschł. *Wieremij* < cerk. *Ijeremija* por. TichI
 99, por. SajH 618;
Wołosewicz (B) < im. wschł. *Wołos* < cerk. *Własij* TichI 76; por. też
 n.os. *Wołos* < etn. *Wołoch* SHNOB II 182;

⁴² Por. pol. *Tarazjusz*.

⁴³ Tej oraz kilku poniższym formom, posiadającym wspólną etymologię, towarzyszy zmiana paradygmatu w stosunku do paradygmatu imienia podstawowego (cerkiewnego).

Wołosowicz (B) < im. wschł. Wołos < cerk. Własij TichI 76; por. też n.os. Wołos < etn. Wołoch SHNOB II 182;

Zdaniewicz (S) < im. Zdan, Zdań < słow. Ždan SHNOB II 196, TichI 144; por. też im. Zdan < słow. złoż. typu Zdamir SHNOB II 196⁴⁴;

Zdanowicz (B, H, S) < im. Zdan < słow. Ždan SHNOB II 196, TichI. 144; por. też im. Zdan < słow. złoż. typu Zdamir SHNOB II 196.

Najwięcej nazwisk z przyrostkami -owicz, -ewicz⁴⁵ urobiono od podstaw zawierających imiona w odmiankach podstawowych potocznych (69 przykładów). Imiona te różnią się od postaci wyjściowych szeregiem cech, przede wszystkim z zakresu fonetyki. Rozbieżności dotyczą głównie takich zabiegów, jak: wymiana spółgłosek i samogłosek w tematach słowotwórczych (np. Choma < cerk. Foma (f : ch), Churs < cerk. Firs (f : ch, i : u), Demian < cerk., pol. Damian (a : e), Denis < cerk. Dionisij (io : e), Harasim < cerk. Gierasim ('e : a), Kurian < cerk. Kirion (i : u, o : a), Niester < cerk. Niestor (o : e), Okuła < cerk. Akiła (a : o, i : u), Parafian < cerk. Parfienij (e : a), Suprun < cerk. Sofronij (o : u, f : p, o : u), Walendy < pol. Walenty(n) (t : d), stwardnienie spółgłosek (Charyton < cerk. Chariton, Grygor < cerk. Grigorij, Kirył < cerk. Kirył), a także dodanie lub opuszczenie głosek (np. Fiedor < cerk. Fieodor, Juchim < cerk. Jewfimij, Kupryjan < cerk. Kiprian, Parafian < cerk. Parfienij). Forma typu Zdan (< słow. Ždan) mogła ukształtować się w wyniku mazurzenia⁴⁶. W wielu przypadkach mamy do czynienia z występowaniem kilku oboczności w jednym imieniu (por. np. Kurian < cerk. Kirion (i : u, o : a), Odziej < cerk. Awdij, Oksenty < cerk. Awksientij, Ostap < cerk. Jewstafij, Suprun < cerk. Sofronij), co podkreśla jego potoczny charakter w stosunku do kancelaryjnej formy wyjściowej.

⁴⁴ Imię Ždan odnotowują również Anna Susłowa i Aleksandra Supieranskaja (A. Суслова, А. Суперанская, *О русских именах*, Ленинград 1978, s. 34) oraz A. Uscinowicz (A. Усціновіч, *Антрапанімя Гродзеншчыны і Брэстчыны (XIV–XVIII стст.)*, Мінск 1975, s. 37).

⁴⁵ Przyrostek -icz derywował tylko jedno nazwisko (Chomicz < Choma).

⁴⁶ B. Tichoniuk, *Imiona i ich formy na pograniczu polsko-białoruskim od XVI wieku do roku 1839*, Zielona Góra 2000, s. 144.

W odróżnieniu od imion oficjalnych, potoczne odmianki imion proveniencji chrześcijańskiej wystąpiły przede wszystkim w wariantach wschodniosłowiańskich (por. nazw. *Daniłowicz*, *Demianowicz*, *Fiedosiewicz*, *Grygorowicz*, *Kuryłowicz*, *Oksentowicz*, *Okułowicz*, *Suprunowicz*, *Ustimowicz*, *Weremiejewicz* itd.) pochodnych od imion kalendarza cerkiewnego. Nieliczne wystąpiły w wersji wspólnej dla tradycji polskiej i wschodniosłowiańskiej (por. nazw. *Krysztopowicz*, *Martynowicz*, *Oleksiewicz*) lub tylko polskiej (nazw. *Bancarewicz*, *Gasperowicz*, *Walendowicz*). Niektóre imiona, tradycyjnie używane wśród ludności prawosławnej wystąpiły w wariantach uformowanych przypuszczalnie pod wpływem fonetyki języka polskiego (por. np. nazw. *Charytonowicz* < im. Charyton; depalatalizacja $r' : r$, por. cerk. *Chariton*). Równie dobrze mogły to być formy utworzone pod wpływem języka białoruskiego (por. brus. *Харытон* BirBA 171, UscŚl 216).

Imiona o genezie germańskiej uczestniczą w tworzeniu nazwisk tej podgrupy w stopniu minimalnym. W analizowanym materiale pojawiły się w postaci zaadaptowanej do języka polskiego (nazw. *Bernatowicz*, *Lenartowicz*).

Kilka nazwisk pochodzi od imion spoza kręgu oddziaływania religii chrześcijańskiej. Do takich antroponimów należy m.in. nazw. *Burkiewicz* (poświadczone przez Zofię Abramowicz w *Słowniku etymologicznym nazwisk Żydów białostockich* w formie *Burkevich*⁴⁷), które mogło powstać od im. hebr. *Baruch*⁴⁸. Pozostałe nawiązują do imion rodzimych, w tym nazw. *Szyborewicz* od im. *Szymbor* będącego odmianką potoczną dwutematowego im. słow. *Sambor*. Nazwiska *Zdanowicz* i *Zdaniewicz* utworzono od im. *Zdan*, *Zdań* (< jednoczłonowe *Żdan*)⁴⁹. Natomiast formę im. *Tybor* (nazw. *Tyborowicz*) można łączyć z im. złoż. typu *Czcibor* (por. formę *Cibor*), przy czym przekonujące są także inne propozycje ustalenia pochodzenia omawianego antroponimu.

⁴⁷ Z. Abramowicz, *Słownik etymologiczny...*, op. cit., s. 81.

⁴⁸ Równie dobrze pochodzenia tego nazwiska można doszukiwać się w leksyce apelatywnej.

⁴⁹ W przypadku, gdy motywującym było im. złoż. typu *Zdamir*, odmianki *Zdan*, *Zdań* są formami derywowanymi. Ten model nazwiskowy nie jest przedmiotem analizy w niniejszym opracowaniu.

Jak już stwierdzono wyżej, wszystkie niemal nazwiska z „wiczem” komponowane są przez dodanie sufiksu w postaci wzmocnionej dzierżawczym formantem *-ow-*, *-ew-*. Według Bazylego Tichoniuka w ten sposób zmierzano do silniejszego podkreślenia patronimiczności z jednoczesnym dążeniem do całkowitego wyeliminowania funkcji deminutywnej przyrostka *-icz*⁵⁰.

Analizując szesnastowieczne struktury patronimiczne na pograniczu polsko-ruskim, badacze stwierdzają w odniesieniu do niektórych formacji dość częste nierespektowanie repartycji przyrostków *-owicz* i *-ewicz* w zależności od wygłosu tematu. W dokumentach historycznych formant *-owicz* pojawia się z zasady po spółgłoskach twardych, ale nierzadko również po miękkich. Obserwuje się również zjawisko odwrotne – występowanie sufiksu *-ewicz* po tematach twardych (wobec standardowo zakończonych spółgłoską miękką⁵¹). W zbiorze współczesnych nazwisk zanotowanych w Bielsku Podlaskim, Hajnówce i Siemiatyczach korelacja między wariantem przyrostka a wygłosem podstawy jest zachowana w większości przypadków. Na *-owicz* kończą się nazwiska ze spółgłoską twardą w wygłosie podstawy (*Antypowicz*, *Jefimowicz*), komponent *-ewicz* posiadają antroponimy, których tematy motywujące zakończone są spółgłoską miękką (*Fedosiewicz*, *Odziejewicz*). Do nazwisk, w których zasada ta nie jest respektowana należą *Denisewicz* i *Tarazewicz*. Formy oboczne stwierdzone zostały w odniesieniu do nazwisk *Daniłowicz* i *Danilewicz*, *Markowicz* i *Markiewicz*, *Weremiejowicz* i *Weremiejewicz*, *Wołosowicz* i *Wołosewicz*.

Na 123 omówione jednostki tylko 6 nazwisk wystąpiło jednocześnie we wszystkich trzech miastach (*Józefowicz*, *Kasperowicz*, *Markiewicz*, *Makarewicz*, *Nazarewicz*, *Zdanowicz*). Z kolei antroponimów, które w analizowanym materiale pojawiły się tylko raz, było aż 91 (74% całego zasobu).

⁵⁰ B. Tichoniuk, *Antroponimia południowej Białostoczczyzny...*, op. cit., s. 85. W celu potwierdzenia swojej tezy autor przedstawia szesnastowieczny materiał źródłowy, gdzie poświadczona jest równoległe użycie sufiksów *-ic(z)* oraz *-owic(z)/-ewic(z)* w tworzeniu patronimików od tego samego imienia, np. *Szczasnicz/Szczasnowicz*, *Trochimicz/Trochimowicz*.

⁵¹ Zob. L. Citko, *Nazewnictwo osobowe...*, op. cit., s. 67; B. Tichoniuk, *Antroponimia południowej...*, op. cit., s. 85.

Pozostałe nazwiska (26 przykładów, tj. 21%) wystąpiły w dwóch miejscowościach równocześnie. W tym zakresie najczęściej nazwisk „wspólnych” odnotowano w Bielsku Podlaskim i Hajnówce (13 poświadczeń), w Bielsku i Siemiatyczach było ich 8, natomiast Hajnówce i Siemiatyczach – 5. Jak można zauważyć, wnioski statystyczne wyciągnięte z tego typu analizy byłyby inne, jeśli potraktować łącznie różne odmianki fonetyczne danego antroponuimu (por. np. *Artemowicz* (B) / *Artiemowicz* (B), *Kuprianowicz* (B, H) / *Kupryjanowicz* (B), *Nesterowicz* (B, S) / *Niesterowicz* (B, S), *Oksentowicz* (H) / *Oksientowicz* (S), *Parafianowicz* (B) / *Parfjanowicz* (B), *Sielewanowicz* (H) / *Sielewonowicz* (B) / *Sielwanowicz* (H), *Tarasewicz* (B) / *Tarasiewicz* (H) itd.).

LITERATURA

- Abramowicz Z., *Nazwy osobowe Białostoczczyzny XV–XVII w. jako odbicie kontaktów językowych i kulturowych w Wielkim Księstwie Litewskim*, „*Studia Russica*” 2000, t. 18, s. 6–12.
- Abramowicz Z., *Stosunki etnolingwistyczne i kulturowe a system antroponimiczny na Podlasiu*, [w:] *Pogranicza języków. Pogranicza kultur*, red. A. Engelking, R. Huszcza, Warszawa 2003, s. 179–184.
- Bogdanowicz E., *Proces kształtowania się nazewnictwa osobowego południowej Białostoczczyzny*, [w:] *Studia Sławistyczne 2. Nazwy własne na pograniczach kulturowych*, red. Z. Abramowicz, L. Dacewicz, Białystok 2000, s. 21–28.
- Bubak J., *Proces kształtowania się polskiego nazwiska mieszczańskiego i chłopskiego*, Kraków 1986.
- Bystroń J. S., *Nazwiska polskie*, Warszawa [Lwów] 1993 [1936].
- Citko L., *Nazewnictwo osobowe północnego Podlasia w XVI w.*, Białystok 2001.
- Citko L., *Nazwiska patronimiczne w tradycji nazewniczej Wielkiego Księstwa Litewskiego*, [w:] *Gwary i onomastyka pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego i słowiańsko-bałtyckiego*, red. L. Citko, B. Siegień, Białystok 2006, s. 73–80.
- Czyżewski F., Gała S., *Zagadnienie pogranicza językowego na przykładzie nazwisk włodawskich*, [w:] *Rozprawy Sławistyczne 7. Systemy onomastyczne w słowiańskich gwarach mieszanych i przejściowych*, red. S. Warchoń, Lublin 1993, s. 113–136.

- Dacewicz L., *Proces kształtowania się nazwiska szlacheckiego w kontekście pogranicza etniczno-kulturowego (na przykładzie woj. podlaskiego w XVI w.)*, [w:] *Studia Slawistyczne 5. Pogranicza: Kontakty kulturowe, literackie, językowe*, red. L. Dacewicz, Białystok 2004, s. 155–160.
- Dacewicz L., *Antroponimia Żydów Podlasia w XVI–XVIII wieku*, Białystok 2008.
- Dacewicz L., *Osiemnastowieczne nazewnictwo osobowe Białegostoku i Grodna w kontekście struktury etnicznej*, [w:] *Studia Slawistyczne 7. Pogranicza: kontakty kulturowe, literackie, językowe*, red. L. Dacewicz, B.E. Dworakowska, Białystok 2008, s. 195–201.
- Fros H., Sowa F., *Twoje imię. Przewodnik onomastyczno-hagiograficzny*, Kraków 1976.
- Fros H., Sowa F., *Księga imion i świętych*, t. 1–6, Kraków 1997–2007.
- Kaleta Z., *Nazwisko w kulturze polskiej*, Warszawa 1998.
- Magda-Czekaj M., *Nazwiska na -owicz(z) z wybranych miast Polski od XVI do XVIII wieku*, [w:] *Miasto w perspektywie onomastyki i historii*, red. I. Sarnowska-Giefing, M. Graf, Poznań 2010, s. 187–196.
- Milejkowska H., *Patronimica wschodniosłowiańskie w XI–XV w.*, „Biuletyn PTJ” 1967, z. 25, s. 177–192.
- Rudnicka-Fira E., *Antroponimia Krakowa od XVI do XVIII wieku. Proces kształtowania się nazwiska*, Katowice 2004.
- Wolnicz-Pawłowska E., *Czy istnieje polskie nazwisko mieszczańskie?*, [w:] *Miasto w perspektywie onomastyki i historii*, red. I. Sarnowska-Giefing, M. Graf, Poznań 2010, s. 269–278.
- Złotkowski P., *Nazwy osobowe szlachty podlaskiej z formantem -icz, -owicz, -ewicz w XV–XVII wieku*, [w:] *Studia Slawistyczne 1. Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowych*, red. Z. Abramowicz, L. Dacewicz, Białystok 1999, s. 343–349.
- Полный месяцеслов Востока, т. 2: Святой Восток. Указатель 4, http://lib.pravmir.ru/library/readbook/3912#part_60845.
- Суслова А., Суперанская А., *О русских именах*, Ленинград 1978.

SKRÓTY ŹRÓDEŁ

- AbrSŻB – Abramowicz Z., *Słownik etymologiczny nazwisk Żydów białostockich*, Białystok 2003.
- AGWB – *Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny*, red. S. Glinka, A. Obrębska-Jabłońska, J. Siatkowski, t. 1, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1980.

- BirBA – Бірыла М.В., *Беларуская антрапанімія. Уласныя імёны, імёны-мянушкі, імёны па бацьку, прозвішчы*, Мінск 1966.
- BTS – Кузнецов С.А., *Большой толковый словарь русского языка*, Санкт-Петербург 2001.
- BubK – Bubak J., *Księga naszych imion*, Wrocław 1993.
- DacAT – Dacewicz L., *Antroponimia Tatarów litewsko-polskich w przekroju historycznym*, Białystok 2012.
- Dal – Даль В.И., *Толковый словарь живого великорусского языка*, т. 1–4, Москва 1978–1980.
- JanSł – Janowowa W. (et al.), *Słownik imion*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1991.
- Kal – *Kalendarz prawosławny 2009*, Warszawa 2009.
- KalMP – *Православный церковный календарь*, Москва 1998.
- Ker – Керста Р.Й., *Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування*, Київ 1984, http://shron1.chtyvo.org.ua/Kersta_Rozaliia/Ukrainska_antroponimii_XVI_st_Cholovichi_imenuvannia.pdf.
- LewSł – *Словник власних імен людей (українсько-російський і російсько-український)*, ред. С.П. Левченка, Київ 1967.
- MalI – Malec M., *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków 1994.
- MalS – Malec M., *Staropolskie skrócone nazwy osobowe od imion dwuczłonowych*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1982.
- RymNP – Rymut K., *Nazwiska Polaków: słownik historyczno-etymologiczny*, т. 1–2, Kraków 1999–2001.
- SajH – Sajewicz M., *Nazwiska patronimiczne z formantem -uk w powiecie hajnowskim na Białostocczyźnie na tle ogólnopolskim*, Lublin 2013.
- SHNOB – Abramowicz Z., Citko L., Dacewicz L., *Słownik historycznych nazw osobowych Białostocczyzny (XV–XVII w.)*, т. 1–2, Białystok 1997–1998.
- SIP – *Spis imion prawosławnych w brzmieniu polskim i staro-cerkiewno-słowiańskim*, Warszawa 2011.
- SW – Karłowicz J., Kryński A., Niedźwiedzki W., *Słownik języka polskiego, tzw. warszawski*, т. 1–8, Warszawa 1900–1927.
- TichA – Tichoniuk B., *Antroponimia południowej Białostocczyzny w XVI wieku*, Opole 1988.

TichI	–	Tichoniuk B., <i>Imiona i ich formy na pograniczu polsko-białoruskim od XVI wieku do roku 1839</i> , Zielona Góra 2000.
TiSł	–	Тихонов А.Н., Бояринова Л.З., Рыжкова А.Г., <i>Словарь русских личных имен</i> , Москва 1995.
TSBM	–	<i>Тлумачальны слоўнік беларускай мовы</i> , рэд. К.К.Атраховіч, т. 1–5, Мінск 1977–1984.
UscHB	–	Усціновіч А.К., <i>Антрапанімія Гродзеншчыны і Брэстчыны (XIV–XVIII стст.)</i> , Мінск 1975.
UscSł	–	Усціновіч А.К., <i>Слоўнік асабовых уласных імён</i> , Мінск 2011.

INNE SKRÓTY

ap.	–	apelatyw
brus.	–	białoruski
cerk.	–	cerkiewny
czes.	–	czeski
etn.	–	etnonim
germ.	–	germański
gw.	–	gwarowy
hebr.	–	hebrajski
im.	–	imię
in.	–	inne
łac.	–	łaciński
nazw.	–	nazwisko
n.os.	–	nazwa osobowa
niem.	–	niemiecki
pol.	–	polski
por.	–	porównaj
przen.	–	przenośnie
ros.	–	rosyjski
słow.	–	słowiański
słowack.	–	słowacki
spolszcz.	–	spolszczone
tat.	–	tatarski

węg.	–	węgierski
wschł.	–	wschodniosłowiański
złoż.	–	złożenie
zob.	–	zobacz

SUMMARY

Surnames of people from Podlasie region with suffixes *-icz*, *-owicz*, *-ewicz* originating from basic forms of forenames

The article discusses contemporary surnames of residents of three towns in Podlasie region (Bielsk Podlaski, Hajnówka and Siemiatycze) created from forenames in their basic form by means of patronymic suffixes *-icz*, *-owicz*, *-ewicz*. Examples of these anthroponyms are provided, originating from the official basic forms of forenames (e.g. *Ambrożewicz* < *Ambroży*, *Gierasimowicz* < *Gierasim*) and colloquial forenames (e.g. *Kuprianowicz* < *Kuprian*, *Denisewicz* < *Denis*), as well as forenames with the shortened voiced component *-ij*, typical for the canonical variants used in the Orthodox Church (e.g. *Artiemowicz* < *Artiem*, cf. Orth. *Artiemij*; *Makarewicz* < *Makar*, cf. Orth. *Makarij*). Considering etymology and other linguistic aspects, most surnames have been created from the Church Slavic or Polish variants of Christian forenames.

Keywords: linguistics, onomastics, anthroponymy, surnames, surnames originating from forenames.

Słowa kluczowe: językoznawstwo, onomastyka, antroponimia, nazwiska, nazwiska odimienne.